

Літовченко Олена Андріївна

Аспірант/асистент кафедри режисури та хореографії
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Науковий керівник: Плахотнюк Олександр Анатолійович
кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури та хореографії
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

ВИРАЖАЛЬНІ ПРИЙОМИ В ПРОЦЕСІ ВТІЛЕННЯ ІДЕЙНО-ХУДОЖНЬОГО ВИРІШЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ВИСТАВИ

Хореографічна вистава – це комплексне мистецьке явище, яке включає в себе різні художні компоненти, кожен з яких відіграє важливу роль у створенні вистави і співпрацює з іншими, щоб створити комплексне та гармонійне мистецьке враження. Використовуючи рух людського тіла, як основний «мовний» апарата, виконавець передає певну інформацію або емоцію, яка сприймається глядачами через сенсорні канали і стає зрозумілою незалежно від своєї мовної та культурної приналежності, оскільки невербальна мова, не зважаючи в деякому плані на свою умовність, є загальновідомою та зрозумілою для більшості аудиторії.

Зважаючи на свою здатність до інтеграції та адаптивності, хореографічні вистави можуть бути танцювальними, театральними або комбінованими формами мистецтва, які можуть поєднувати в собі елементи драматургії, музики та візуальних ефектів, а також виконуватись на сцені, вулиці або в інших публічних місцях. «Ознаками інтермедіальних властивостей є відсутність стилєвих констант у їх структурі, адекватна послідовність і метафоричність. Цитування іншими мистецтвами танцю та вираження художньо-пластичних арт-образів у хореографії має неухильне спрямування до первісного знаку-символу, при цьому воно зазнає фрагментацій, градацій і ступенів інтенсивності на різних етапах своїх алюзій, де найвищим проявом первинності є прагнення і відсилання до переживань екстазу. Упорядкування і систематизація інтермедіальних властивостей танцю значною мірою полегшуються при застосуванні методу векторної сумарності мистецьких зв'язків через емпіричні дослідження останніх» [3, С. 86].

Відповідно до простору репрезентації, розробка та втілення ідеї хореографічної вистави відбувається різними засобами засовуючи різні виражальні прийоми, які передають емоційний та/або естетичний зміст, викликає певні почуття або враження у суб'єкта сприйняття (глядача). Однак є певна різниця між виражальними засобами та виражальними прийомами.

В своєму першочерговому значенні «засіб» розуміється як матеріал, інструмент або техніка, яка використовується для створення мистецького твору (хореографічної вистави), а «прийом», як спосіб (метод) використання засобу для досягнення певного ефекту. Виразальний прийом дає можливість створювати різноманітні ефекти в хореографічній виставі, використовуючи як елементи виконавської майстерності (міміка, жести, рухи) так і художнє доповнення (світло, костюми, музика). Як зазначає О. Плахотнюк «Танцювальний рух джаз-танцю це завжди гімн людського життя у його проявах та глибинах всіх сторін людського існування, що яскраво проявляється і в танцювальному мистецтві... Відображення катаклізмів, криз та скачки економічного розвитку, філігранно віддзеркалює трагедію війн та емоції її завершення від перемоги до поразки [4, С. 46].

Вивчення виразальних прийомів та їх впливу на процес втілення ідеї хореографічної вистави є досить актуальним завданням, оскільки розуміння взаємозв'язку між виражальними прийомами та ідеєю вистави є важливим аспектом для успішної реалізації творчого задуму.

Говорячи про хореографічну виставу в цілому, необхідно зважати на те, що вона складається із ряду формотворчих одиниць, а отже розглядаючи виражальні прийоми в процесі втілення ідейно-художнього вирішення хореографічної вистави, ми виокремили дві складові – художній образ та мізансцену, на основі яких будемо аналізувати їх виражальну роль.

Художні образи становлять важливу складову художнього твору, яка дозволяє відобразити дійсність через естетичні об'єкти. Ці образи є невід'ємною частиною художнього цілого і можуть бути досягнуті завдяки злиттю окремих художніх фрагментів у єдиний, живий образ. У хореографічній виставі образна виразність забезпечується технічними аспектами танцю та акторським перевтіленням. Кожен рух, жест та поза використовуються свідомо, щоб зберегти логічність та зміст дії. О. Бойко зазначає, що образами в мистецтві називають як окремі виражальні прийоми, метафори, порівняння, так і цілісні структури (персонажі, характери, твори в цілому) [1, С. 34] що відтворюють реалістичність змісту.

Для того, щоб реалістичний зміст було можливо ефективно передати на сцені, потрібно мати на увазі також і форму вираження твору та кількість засобів, що потрібні для його візуалізації. Один з таких засобів - мізансцена, яка є пластичною формою і взаємодіє з іншими видами мистецтв. Вона є фундаментальною складовою будь-якої вистави і має гнучкість, щоб можна було виразно передати рухові дії. Мізансцена хореографічної форми – це нова форма, в якій рухи виконавців передаються через пластику танцювального мистецтва, і сюжет служить лише приводом для демонстрації естетики руху, а сила драматургії концентрується в дійсному полотні та досягає максимальної емоційної насиченості.

Хоч в «Словнику театру» П. Паві мізансцена відноситься до театрального засобу разом з технікою постави й драматичною манери викладу, якими користується актор в пошуку естетичного об'єкта [2, с. 167], в хореографічному мистецтві можна розгадати її як прийом, завдяки якому в хореографічних виставах створюється специфічна атмосфера, яка допомагає зрозуміти ідею вистави або підкреслити настрій певної сцени.

Результати дослідження показали, що використання виразних прийомів є необхідним елементом втілення ідейно-художнього рішення хореографічної вистави. Вони допомагають передати емоційний зміст хореографічної вистави, підсилюють враження та сприяють її успішному засвоєнню глядачами. Різноманітність виразних прийомів дозволяє хореографу передати задуману ідею аудиторії та підсилити ефект від вистави.

Отже, знання виразних прийомів та їх ефективне використання допомагають створити вражаючу та запам'ятовуючу хореографічну виставу. Результати цього дослідження можуть бути використані як настанови для хореографів та танцівників при створенні нових вистав, а також для наукових досліджень в області хореографії та виразного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. (2020) *Художній образ в українському народно-сценічному танці : монографія*. Київ: Видавництво Ліра-К.
2. Паві П. (2006) *Словник театру*. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка.
3. Плахотнюк О. & Топорков Д. (2021) Поліхудожні та міжмистецькі зв'язки танцювальної культури у прояві її інтермедіальності. *Актуальні питання гуманітарних наук : Міжвузівський зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 43(2), 81-87. Вилучено із <http://www.aphn-journal.in.ua/43-2-2021> DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-2-13>
4. Плахотнюк О. (2021) Філософське сприйняття танцю на підвалинах сучасного мистецтва. *Scientif and pedagogical «European educational values and ways to improve cuiture and arts ednkation»: Internship proceedings* (pp. 43-46). September, 6 – October 17, 2021, Riga, Latvia: «Baltija Publishing».